

Straat	Planetenlaan
Huisnummer	3 en 5
Toevoeging	
Postcode	2024 EN
Kadastrale aanduiding	D 1226 en 1227
Naam object	NOVA-college (voorheen Marnix van Sint Aldegonde Lyceum)
Bouwjaar	1951-1955
Architect	H.W. van Kempen en W. Groenewegen
Bouwstijl	'shake hands' architectuur
Oorspronkelijke functie	protestants-christelijk lyceum en dienstwoning
Huidige functie	school en woning
Gemeentelijk monumentnr.	
B & W besluit	
Inventarisatie / Beschrijving:	M.W. Enderman/M. Temme
Datum beschrijving	10 juli 2020

Ligging en stedenbouwkundige context

Het voormalig Marnix van Sint Aldegonde Lyceum bevindt zich aan de noordzijde van de Planetenlaan. De Planetenlaan vormde met de Orionweg tot kort na de Tweede Wereldoorlog de noordelijke grens van de Planetenbuurt die in de jaren dertig van de twintigste eeuw is gebouwd. Het gebied daar achter, tussen de Delft en de Jan Gijzenvaart was nog grotendeels landelijk verkaveld, op enkele sportvelden na bij de Jan Gijzenkade.

Opvallend is de afwezigheid van woningen aan de noordzijde van de Planetenlaan. Deze kant van de straat wordt gedomineerd door vier scholen, sportvelden en het zwembad 'de Planeet'. De situering van deze scholen op de grens van de Planetenbuurt en Sinnevelt sluit aan bij het modernistische, naoorlogse gedachtegoed dat woonwijken meer zelfstandig zouden moeten zijn. Eigen onderwijsvoorzieningen maken daar deel van uit en in dit geval is er sprake van zowel de aanwezigheid van basis- als middelbaar onderwijs.

Het uit meerdere vleugels opgebouwde complex bevindt zich vrijstaand aan de noordzijde van de Planetenlaan. Aan de oostzijde wordt het begrensd door de Karel Doormanlaan en aan de achterzijde de Queridostraat. De hoofdentree van de school ligt op het scharnierpunt, in de oksel van de vleugels, ver op het terrein. Hierdoor wordt de ruimte van de Planetenlaan naar binnen getrokken. Het gebouw keert zich enigszins af van de achtergelegen woonbuurt, door de gesloten ruimtelijke opzet en een meer gesloten achtergevel.

Historie en stijl

Het tweede Christelijk Lyceum 'Marnix van Sint Aldegonde' is in de periode 1951-1955 tot stand gekomen naar ontwerp van de Bloemendaalse architecten H.W. van Kempen en W. Groenewegen. Het gebouw is uitgevoerd in een voor de wederopbouwperiode kenmerkende sobere traditionalistische stijl, gecombineerd met moderne elementen in beton en staal, waardoor sprake is van zogenaamde 'shake-hands' architectuur. De invloed van toenmalig stadsarchitect G. Friedhoff en de Delftse School zijn herkenbaar in de architectuur. Van Kempen en Friedhoff hebben beide grote invloed gehad op de Haarlemse architectuur van voor en na de oorlog. Dit gebouw laat duidelijk een stijlontwikkeling binnen het oeuvre van de architect zien.

Typologisch betreft gebouw nog een traditionele 'gangenschool'. Daarbinnen hebben nieuwe ideeën over onderwijs en schoolbouw een plaats gekregen. Zo is gebruik gemaakt van meerdere vleugels met elk een eigen programma, zoals een vleugel voor natuurwetenschappelijk onderwijs, voor sport, een ruime aula voor gemeenschappelijke evenementen en een grote semi-openbare buitenruimte die het contact legt met de

omgeving. Daarnaast is rekening gehouden met lichttoetreding van meerdere zijden en oriëntatie van de meeste lokalen op een tuin. Bij de school hoort een vrijstaande dienstwoning, Planetenlaan 3, die in dezelfde stijl is gebouwd.

Plattegrond en opbouw

Het gebouw bestaat uit een samenspel van vijf vleugels waarmee twee ongelijke vierkanten buitenruimten worden omsloten. De grootste, westelijke ruimte is als tuin open naar de Planetenlaan. Door de stedenbouwkundige situatie is de plattegrond trapeziumvormig en verbreed de ruimte zich naar achteren (noord). De kleine open ruimte aan de oostzijde is vrijwel geheel omsloten, op een doorgang aan de Karel Doormanlaan na. Hierdoor heeft de ruimte meer het karakter van een binnenplaats. De buitenruimtes zijn niet slechts een resultante van de ruimtelijke opbouw, maar zijn in samenhang met de vijf vleugels van het gebouw ontworpen en vormen als zodanig een ensemble van open en omsloten ruimtes, die ook in afwerking aan elkaar gerefereerd zijn.

De vleugels variëren in hoogte en zijn overwegend voorzien van flauw hellende schilddaken, gedekt met gesmoorde golfpannen. Enkel de drie bouwlagen hoge vleugel langs de noordzijde van de tuin heeft een zadeldak. Het verbindende deel tussen deze vleugel en de éénlaags westvleugel heeft een plat dak. De voormalige gymzaal in de westvleugel wordt zodoende met iets meer hoogte geaccentueerd. De noord-zuid georiënteerde middenvleugel en oostvleugel zijn twee bouwlagen hoog. De noordoostvleugel, waarin zich de aula bevindt, is net zo hoog, maar opgebouwd uit een souterrain met zaal erboven.

Verkeersruimtes zijn veelal gericht op het noorden. Drie trappenhuizen, waarvan twee in de noordvleugel, vormen de hoofdontsluitingen van de verschillende bouwlagen. De trappenhuizen in de noordvleugel zijn geheel (west) of gedeeltelijk (oost) buiten het bouwvolume van de vleugel geplaatst en vormen daarmee accenten. Dit is met name het geval bij het torenachtige volume van het centrale trappenhuis waarin zich ook de hoofdingang bevindt. Een vierde trap bevindt zich in de uitbouw aan de oostvleugel en functioneert als diensttrap voor de amanuensis/conciërge.

Los van de school staat even ten westen van de westvleugel de dienstwoning. Dit rechthoekige gebouw telt twee bouwlagen onder een schilddak, gedekt met gesmoorde golfpannen. Zowel in hoogte als architectuur komt de dienstwoning overeen met de westvleugel. De samenhang wordt nog versterkt door een lagere uitbouw tegen de westvleugel.

Exterieur

De gevels van het gebouw zijn uitgevoerd in schoon metselwerk met een rode baksteen in Noors verband. Plaatselijk is dit verlevendigd met in patroon aangebrachte gele baksteen. Enkel bij de gevels van de noord- en middenvleugel aan de tuin is sprake van een afwijkende architectuur. De vensterassen zijn hier van elkaar gescheiden door gemetselde muurdammen en geleed met borstweringen van prefab panelen van gewassen beton. De platen sluiten aan op de raamindeling. Het gebouw heeft hierdoor naar de tuin een meer open karakter dan bij de baksteengevels langs de straten.

Bij de trappenhuizen aan de noordvleugel en op het einde van de gang in de middenvleugel is gebruik gemaakt van prefab kozijnen van gewassen beton. Deze hebben de volle hoogte van het trappenhuis of zijn klein en vierkant en voorzien van stalen ramen. De overige vensters hebben houten kozijnen. Bij de lokalen vormen deze een raster van vierkante of rechthoekige openingen met houten kiep ramen, of met ijzeren draairamen. Hierdoor ontstaat een gevarieerd ritme van grotere en kleinere glasvlakken.

De vensters ter plaatse van de verkeers- of nevenruimten (kleedkamers, toiletten etc.) zijn opgebouwd uit één of twee openingen boven elkaar.

Boven langs de gevels is afwisselend gebruik gemaakt van betonnen gootlijsten en overstekende daken. De verschillende bouwdelen krijgen hierdoor respectievelijk een hoger of meer gedrongen karakter.

De vrijstaande dienstwoning Planetenlaan 3 is architectonisch in samenhang met het schoolgebouw uitgevoerd in schoon metselwerk met een rode baksteen in Noors verband.

De op de straat gerichte zuidgevel heeft op de begane grond een groot venster. Net als bij de school is met het kozijn een verdeling aangebracht in twee maal vier openingen waarin deels beweegbare ramen zijn opgenomen. De twee kleinere vensters op de verdieping hebben draairamen. De toegang tot de woning bevindt zich in de oostgevel, met aan weerszijden een venster. Een derde bevindt zich er boven op de verdieping. De westgevel is blind. Aan de bovenzijde worden de gevels afgesloten door een betonnen gootlijst. Midden boven de westgevel staat een schoorsteen.

De achtergevel wordt aan het zicht onttrokken door een recente aanbouw die over de volle breedte en hoogte maar (opties) los van het oorspronkelijke bouwvolume is gerealiseerd. In de gevel zijn daarvoor de twee vensteropeningen op de verdieping vergroot en is een pui op de begane grond verwijderd.

Interieur

Binnen het interieur bleef de oorspronkelijke indeling en afwerking nog vrijwel geheel behouden. Het gebouw wordt ontsloten vanuit het hoofdtrappenhuis aan de noordvleugel, vanwaar de drie bouwlagen in dit bouwdeel en de twee in de middenvleugel toegankelijk zijn. Deze vleugels en de zuidvleugel zijn verdeeld in een gang met daarlangs lokalen. De gangen zijn voorzien van in patroon gelegde gelige plavuizen. Op de begane grond is voor de trappenhuisen en bij de vestibule voor de aula gekozen voor een vloerafwerking van 3 x 3 natuurstenen plavuizen die door kruisende lijnen van smalle zwarte tegels zijn gescheiden. Dit patroon sluit aan op de bestrating van baksteen en betontegels die voor de binnenplaats en de paden in de tuin is gebruikt en vormt daarmee een overgang van binnen naar buiten. Op veel plaatsen zijn de oorspronkelijke paneeldeuren nog aanwezig.

De drie trappenhuisen in het gebouw hebben elk een eigen karakter, maar komen wat betreft natuursteen afwerking van de treden en vormgeving van de ijzeren leuning overeen.

De lokalen hebben een vierkante of rechthoekige plattegrond. Behalve de toegang hebben de meeste vertrekken aan de gangzijde ook een venster. Interieurafwerking is sober met betegelde vensterbanken en een houten lijst boven langs de muren. Plafonds gaan schuil achter later aangebrachte verlaagde plafonds. In enkele ruimten, zoals het tekenlokaal op de tweede verdieping van de noordvleugel, zijn nog vaste kasten aanwezig uit de bouwtijd. Ook in de nevenruimten tussen de lokalen, waar lesmateriaal werd opgeborgen, is dit het geval.

Zowel de westvleugel als de noordoostvleugel waren van oorsprong ingericht als gymzaal. Hoewel de met deze functie samenhangende elementen in de westvleugel zijn verdwenen kan het gebruik worden afgeleid uit de hoogte van de ruimten en de tot op de vloer lopende vensteropeningen in de westgevel. De gymzaal in de noordoostvleugel was in eerste instantie als aula bedacht. Tijdens de bouw is gekozen voor een dubbelfunctie. Zo is het ijzeren vakwerkspant van de kap ontworpen om er klimtouwen aan op te kunnen hangen en is tegen de oostgevel een podium aanwezig. Voor voorstellingen of wedstrijden kon vanaf een balkon op de verdieping aan de westzijde in de zaal worden gekeken. Het balkon is vermoedelijk rond 2000 tot lokaal omgebouwd. Een uitbouw aan de noordzijde van de zaal diende voor de opslag van toestellen. De kleedruimten aan de westzijde zijn in 1977 verbouwd voor het gebruik van de ruimte als kantine. Onder het noordelijk einde van de middenvleugel bevindt zich de stookkelder.

Het interieur van de dienstwoning is niet bezocht.

Tuin / groenelementen / hekwerk

Het complex is gelegen op een eigen terrein en van het trottoir gescheiden door een lage gemetselde muur met ezelsrug en een groene zone bestaande uit grasveld, struiken en verschillende bomen.

De gemeenschappelijke open ruimte is ingericht als een plein met groene elementen. De bestrating van de binnenplaats en de paden in de tuin bestaat uit een raster van in baksteen uitgevoerde lijnen waar binnen blokken van 3 x 3 betontegels zijn gelegd. Het patroon sluit aan op de vloeren in de trappenhuisen en vestibule voor de aula en vormt de verbinding tussen binnen en buiten.

Over de oorspronkelijke aanleg van de tuin zijn geen gegevens bekend.

Overige bijzonderheden

In het hoofdtrappenhuis bevindt zich tegen de westmuur een kalkstenen reliëf met Marnix van Sint Aldegonde geflankeerd door Ripperda en Van der Laan voor de stadsplattegrond van Haarlem.

Motivering voor plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst**Architectuur, bouw- en/of kunsthistorische waarde**

Plantenenlaan 3 en 5 is een zowel uitwendig als inwendig bijzonder gaaf bewaard gebleven schoolcomplex uit 1951-55, opgebouwd uit diverse vleugels van verschillende hoogte onder schilddaken en een dienstwoning. Het ontwerp van architecten H.W. van Kempen en W. Groenewegen is een kenmerkend voorbeeld van de zogenaamde 'shake-hands' architectuur met invloeden van de Delftse School. Binnen de gemeente Haarlem heeft het gebouw in deze stijl en detaillering een aanzienlijke zeldzaamheidswaarde en toont het de lokale architectonische ontwikkeling in de wederopbouwperiode. Om die reden is het complex van hoge architectuurhistorische waarde.

Stedenbouwkundige en situationele waarde

Het schoolcomplex vormt een beeldbepalend onderdeel van de bebouwing aan de noordzijde van de Planetenlaan, die als een lint van onderwijsinstellingen de grens vormt tussen de Planetenbuurt en Sinnevelt. De ruimtelijke opbouw van de wijk en van de school zijn in oorspronkelijke staat en vormen samen een geheel dat de wederopbouwperiode kenmerkt en een belangrijke ontwikkeling in de stedenbouw toont. De karakteristieke opbouw in vleugels van diverse hoogte, de open gemeenschappelijke ruimte aan de Planetenlaan, de omsloten binnenplaats en de groene zone rondom het complex vormen een waardevol stedenbouwkundig ensemble dat een markante positie inneemt ten opzichte van de blokvormige woningbouw in de omgeving.

Cultuurhistorische waarde

Het schoolcomplex is cultuurhistorisch waardevol als een goed voorbeeld van een vrijwel ongewijzigd protestants-christelijk lyceum met dienstwoning uit de wederopbouwperiode, waarbij het traditionele type 'gangenschool' is gecombineerd met nieuwe ideeën over onderwijs en scholenbouw. De ligging in een lint van onderwijsinstellingen op de grens van twee wijken brengt de modernistische denkbeelden van concentratie van zelfstandige functies tot uitdrukking.

Het gebouw is van belang in het oeuvre van de regionaal toonaangevende architect H.W. van Kempen.

Het object, een zowel uitwendig als inwendig vrijwel gaaf behouden schoolcomplex van een vijftal in hoogte verschillende vleugels rond een tuin en binnenplaats en een dienstwoning naar ontwerp van de architecten H.W. van Kempen en W. Groenewegen uit 1951-55 in zogenaamde 'shake-hands' architectuur, is van algemeen belang op basis van bovenstaande motivering en beschermenswaardig als gemeentelijk monument in de gemeente Haarlem.

